

tertianæ febris curam habeto; peritissimos autem practicos nocturna diurna-que manu versato.

DE CÛRATIONE

tertianæ febris nothæ ex biliosa
& pituitosa materia.

CAP. II.

Tertianæ spuria appellatæ, hujusmodi indicia sunt. Paroxysmus ultra sedecim horas durans, urina crassæ substantiæ, & citrino colore; capitis gravedo, & similia. Principio igitur cognoscendum est, an materia vitiosa, nimia sit, an modica; si modica fuerit, ut plurimum digerendo & evacuando, curatio instituitur. Igitur cum materiam inobedientem fuisse intellexerit medicus, fortius aliquod enæma, quam pro simplici tertiana, parabit; majori multitudine, crassitie, & viscositate id postulante. Id autem hujusmodi erit.

R̄. Malvæ, bismalvæ, mercurialis ana man. j. coquantur: in decoctione dissolvatur castie fistule ℥j.

confectionis benedictæ ℥vj.

olei communis ℥ij.

salis ℥i. ℞.

& efficiatur enæma. Deinde concoctivos syropos singulis diebus manè exhibeat. ut: R̄.

CURAND. RATIONE. 235

R̄. Syrupi acetosi, scilicet intybi, & rhodomellis ana ℥ ℥.

aquarum intybi, cichorei, & buglossæ ℥ j.
miscere, atque tribus diebus utere.

Post quos minorativum medicamentum propinandum est: ut illud;

R̄. Casie fistulæ mundæ, rhodomellis ana ℥ j.
electuarij, diacartami ℥ iij.

cum aqua buglossi, fiat potus exhibeaturque ante ortum solis, nisi paroxismus impediatur: nam si tunc invaserit, medicamentum hora quietis est exhibendum, quæcunque illa sit. Quoniam verò febris tertiana notha plerunque ex materia crassa & viscosa fit, idcirco una portione evacuare non potest. Quamobrem alij etiam syrupi parandi sunt, qui & provocare magis, & materiam conjunctam dissolvere magis possint. ut:

R̄. Syrupi acetosi compositi de duabus radicibus ℥ j.

rhodomellis ℥ ℥.

aquarum capillorum veneris, & feniculi ana ℥ j. ℥.

ex quibus manè singulis diebus bibat ægrotus. Quod si post sumptam portionem urina crassior appareat omnino sanguinem mittere expediet, usque ad ℥ vj.

& si iterum idem deprehendatur, iterum vena basilica sciendenda est, modò virtus constet, & alia particularis causa non inter-

intercedat : ut dolor capitis , qui ex cephalica sanguinem mitti postulat , alias basilica plerumque scindenda est : namque biliosæ febris fons ut plurimum in hepate est. Syrupis autem sumptis , & concoctionis apparentibus signis , eradicativa potio paratur.

R̄. Casie fistulæ mundæ , & rhodomellis ana ℥ j.

rhabarbari electi infusi in aqua intybi ℥ j. pilorum spicæ G iij.

electuarii , diacartami ℥ iij.

his in communi decoctione dissolutis potus paratur. Rhabarbari autem dosis ad proportionem abundantis bilis augenda est : diacartami verò ad pituitæ abundantia rationem addenda. Illud etiam ab Avicenna commendatum medicamentum commode in mixtione bilis & pituitæ exhibetur.

R̄ Turbith albi & gummosi ℥ j.

scammonii G. vi.

salis gemmæ ℥ ss.

aquæ fœniculi . & rhodomellis ana ℥ j.

fiat potius. Consultissimū autem est, correctis, & fermentatis potius medicamentis, quàm simplicibus fortiter solventibus, quæ sua natura venenosa plerumque sunt, ut probè Mesues notat : ita si turbith & diacartami simul copia sit, diacartami electuario tutius evacuamus, quod

quod

Q

mon

mate

humi

mitr

bend

mon

form

mate

utrac

agari

cuare

Po

adhib

dum

crassa

rem

cedit

hypo

les m

depre

nem

ment

R̄ F

ab

spi

bulli

spong

fome

ungu

quod correctius medicamentum sit.

Quod si turbith, agarico, vel scammonio uti libeat, videndum an biliosa materia cum pituitosa mixta, pituitæ, humiditatem faciat, an non; ut in hemitritæa: si faciat, diacartamum exhibendum est, in cujus confectione scammonium intrat, & ad unam omnino formam redacta sunt: & sic purgabitur materia unita unitate formæ. Si verò utraque seorsum separata materia est, agarico vel turbith, vel scammonio evacuare, Avicenna auctore, non nocuerit.

Postquam verò hoc medicamentum adhibitum fuerit, si tamen febris nondum absit, quod materies multa, vel crassa, vel viscosa est, atque ob eam rem secundum jam mensem morbus excedit, sollicitè provideat medicus, an hypochondriorum partes bene tractabiles maneant, an non quas si oppilatas deprehenderit, vel ob bilis crassitudinem, vel copiam, vel viscositatem; fomentatione aliqua juvabit. ut.

℞ *Florum camomille, & meliloti ana m j.*
absinthii m. j. ℥.

spicæ, rosarum rubearum ana ʒ ℥.
bulliant in tribus libris aquæ, & cum spongia intincta, atque deinde expressa fomentetur locus; ac deinde hujusmodi unguento aliquo inungatur.

℞.

R̄. Olei de spica, absinthij & rosarū ana ℥j.
cera quantum sufficiat, & fiat unguen-
tum: vel hujusmodi aliquo emplastro
uti conducet.

R̄. Florum camomillæ, meliloti, absinthij,
squinanti, spicæ, seminis carabi, trito-
rum ana ℥j.

incorporentur etiam cum oleo absinthij, ca-
momillæ & spicæ, quantum sufficiat. fiat
emplastrum quod regioni oppilatæ im-
ponatur. Delicatiores verò, & inhye-
me ob frigiditatem inungi & fomentari
recusantes, emplastri genere quoque
idoneo juneris. ut:

R̄. Massæ emplastri de meliloto, & diaqui-
lonis, majoris, quantum sufficiat: & fiat ad
formam idoneam, atque oppilato loco
imponatur. Enæmatum autem adhiben-
dorum oblivisci interim non oportet,
quæ utilissima etiam ad hanc rem sunt;
qualia jam descripsimus. Illud etiam
enæma commodum ad oppilationem
fuerit.

R̄. Florum camomillæ, florum violarum
ana m. j.

betæ, mercurialis ana m. S.

seminis cartami ℥iij.

fiat decoctio ad ℥xij.

in quibus dissolvatur confectio hieræ lo-
godionis ℥j.

olei sesamini ℥iij.

fiat enæma. vel.

R̄. Se-

CURAND. RATIONE. 239

℞. Seminis anisi, marathri, brancae ursinae,
foliorum violarum m. ℞.
fiat decoctio ad ℥ viij.
in quibus dissolvantur.

confectionis benedictae.

& hierae picrae ana ℥ ℞.

olei camomillae & rosarum ana ℥ j.

salis communis ℥ j. ℞.

fiat enæma. vel;

℞. Ficum siccarum num. vj.

sebesten num. iiij.

foliorum violarum m. ℞.

turbith, & seminum cartami ana ℥ iiij.

bliti m. j.

fiat decoctio, in qua dissolvatur

castae fistulae munda ℥ j.

olei camomillini ℥ ij.

salis communis ℥ j. ℞.

misc & fiat clyster. vel;

℞. Prunorum damascenorum, meliloti, &
sulfuris ana m. j.

fiat decoctio, in qua dissolvatur

rhodomellis & Zuchari rubei ana ℥ iiij.

olei sesamini ℥ j. ℞.

salis communis ℥ j. ℞.

misc & fiat enæma.

Ad ejus verò materiae, quae febrem
adhuc fovet & tardat, expulsionem &
correctionem, hujusmodi apozema
praebetur, quod partim extinguat, par-
tim etiam adaperiat.

℞. Ta-

℞ Tamarindorum subtiliter incisorum, ac
deinde bene contusorum ℥ ij.

radicum recentium probe contusarum, in-
tybi, cichorei & apii ana m. iij.

hordei bene contusi, & passularum de-
tractis acinis contusarum ana p. iij.

conservæ nenusaris ℥ ij.

prunorum damascenorum subtiliter inci-
sorum num. xv.

fiat decoctio ex arte, in lib. xij.

aque, quousque remaneant lib. viij.

& facta forti expressione, & colatura,
adde syrupi violati, & oxysacchari
scilicet & syrupi de duabus radicibus,
ana ℥ iij.

misce, & fiat apozema: ex quo singulis
diebus manè ℥ xij. bibito, & vesperi
tantundem. Conferet etiam plurimum
apozematis loco syrupus apozematus
præstantis in ea re virtutis. ut;

℞ Aquarum absinthii, apii & fœniculi, &
scariolæ ana ℥ iij.

& de byzantiis, & acetosi, & de duabus
radicibus ana ℥ iij.

azari, squinanti, santalorum rubeorum
ana ℥ j.

que in ligatura ponantur: & fiat apoze-
matus. Item.

℞ Pulveris trochiscorum de eupatorio ℥ ij.
pulveris diatrium santalorum ℥ j.

Zuchari infusi in aqua absinthij & fœniculi
ana

CURAN. RATIONE. 241

ana quantum sufficiat, & fiat electuarium
in tabulis. Item:

R̄. Casie fistule preparate cum zucchero,
& electuarij diacartami ana ℥j.

rhabarbari ℥j. ℞.

quatuor seminum frigidorum majorum
mundatorum ana ℥℥.

cum syrupo capillorum veneris: fiat confe-
ctio opiata. vel;

R̄. Turbiti albi & gummosi ℥ij.

agarici ℥j.

casie fistule ℥ij.

diacridij ℥. x.

cum syrupo acetoso de duabus radicibus, &
fiat confectio opiata. vel;

R̄. Hieræ logodionis, & casie fistule ana ℥j.
misce. vel;

R̄. Pulveris hieræ picræ Gal. ℥iij. ℞.

casie fistule preparate ana ℥j.

quatuor seminum frigidorum mundatorum
ana ℥j.

cum syrupo acetoso: fiat confectio. & ;

R̄. Aquarum scariolæ & fœniculi ana ℥iij.

misce. Hoc igitur modo producenda cu-
ratio est, concoquendo, & evacuando
medicamento forti debili mixto. nam
duabus diebus exhibebis ex prædicto sy-
rupo apozemato ℥ viij. cum binis tabu-
lis prædicti electuarij: quarta autem die
cochlear unum prædictarum confectio-
num dissolutarum cum ℥vj. dictæ aquæ:

L

atque

atque ita concoquendo, & evacuando, conservando virtutem cum medicina forti in virtute, & debili in evacuatione, liberabitur Deo auxiliatore ægrotus.

¶ Si quis verò à confectionibus hujusmodi abhorrens, refugiat, hujusmodi pilulis curabitur.

℞ *Massæ pilularum rhabarbari, & de agarico ana ʒ ʒ.*

cum aqua foeniculi formentur pilulæ ciceris magnitudine ad usum; quas per intervalla accipiat ægrotus, sicut de confectionibus dictum est: id autem fiet, cum ægrotus dormire intendit. Cum nimia quantitate materia est, ut in tertianis nothis plerumque accidit, illud pervidendum est, num adeo copiosa sit, ut concoctionis expectatio periculum mortis minetur ob materiæ suffocationem: namque in hoc genere eradicantibus medicamentis statim ab initio, ut jam diximus, uti oportuerit; quanquam materia ipsa concocta non sit; id quod ab Hippocrate aperte præcipitur in principiis morborum, &c. At verò minore existente copia, ut plerumque fit, minorativum medicamentum ante syruporum etiam usum adhiberi conveniet. ut illud:

℞. *Florum violarum, borraginis & buglossæ ana ʒ ʒ.*

præ-

C
 prun
 n
 pass
 bull
 y
 n
 rhab
 t
 pilor
 elect
 fiat
 Acc
 biliosc
 venire
 cholic
 sius, v
 turalis
 sed ac
 turali
 tionib
 conco
 quoru
 ℞. H
 spin
 fiat
 cas
 ole
 sal
 fiat e
 pos.

prunorum damascenorum enucleatorum
num. xij.

passularum detractis acinis pug. j.

bulliant in aqua communi, in qua dissol-
vatur rhodomellis, & casie fistule
mundæ ana ℥ j.

rhabarbari electi temperati in aqua in-
tybi ℥ j.

pilorum spicæ G. iiii.

electuarij diacartami ℥ iij.

fiat potus.

Accidit etiam aliquando tertianam ex
bilioso humore cum atra bili mixto pro-
venire, prospiciendum est, an melan-
cholicus ille humor ex adustione sui ip-
sius, videlicet melancholici humoris na-
turalis cum bili, an etiam non naturalis,
sed accidentali adustione factus sit. Si na-
turalis est, naturalibus prædictis inten-
tionibus est procedendum per enæmata
concoquendo, atque evacuando etiam,
quorum hujusmodi descriptio sit.

℞. Hordei, mercurialis, malvæ, violarum,
spinaciæ, borraginis ana m. j.

fiat decoctio; in qua dissolvatur pulvis
hieræ gallæ ℥ ij.

casie mundæ ℥ j.

olei communis ℥ ij.

salis communis ℥ j.

fiat enæma: & tunc applica etiam syru-
pos. ut;

R̄. Syrupum buglossi, & acetosæ, scilicet
ana G iij.

aquarum buglossæ, & intybi ana ℥ j. ℞.
vel magistralem aliquem hujusmodi.

R̄. Florum buglossæ, borraginis, & violarum
ana m. j.

radicis petroselini & fœniculi ana m. ℞.
melissæ, scolopendræ ana m. j.

fiat decoctio, & cum lib. j.

Zuchari, & aceti ℥ iij.

fiat syrupus: & adde aquarum buglossi &
cichorei: atque ex his bibat singulis die-
bus, mane & vesperi: ubi verò concocta
materies fuerit, hujusmodi potionem
exhibeto.

R̄. Florum buglossæ, violarum, borraginis;
seminis anisi & marathri ana ℥ ij.

liquiritiæ rasæ conquisatæ m. j.

fiat decoctio; in qua dissolvatur casie
fistulæ mundæ, & confectionis diasenæ
ana ℥ ℞.

electuarij de succo rosarum ℥ iij.

fiat potus: dulcoretur cum syrupo vio-
larum.

Advertendum tamen est, non oportere,
ut diæta ad eam frigiditatem declinet,
quæ in tertianæ simplici exigitur,
ob melancholici humoris admixtionem;
qui frigidæ complexionis est.

Si verò ex bili calida tertiana prove-
niat, cujus pars aliqua adusta in melan-
cho-

choliā conversa fuerit non naturalem
 prædicti canones tibi etiam observandi
 sunt. nam aut regulariter procedendum
 est, aut irregulariter, si non regulariter,
 quod materia nimia sit, eradicativo u-
 tendum est. si verò nimia non sit, mino-
 rativo. Si autem regulariter agendum
 tibi fuerit, enæmatibus, concoctione,
 & deinde evacuatione opus erit. Erit
 igitur usui hujusmodi clyster.

℞. Foliorum violarum, hordei mundi, &
 foliorum malvarum ana m. j.

fiat decoctio: in qua dissolvatur medul-
 le casie fistulae ℥ j.

vitelli ovorū duorum, olei violarum ℥ iij.

salis ℥ j. ℞.

fiat enæma. Syrupum verò hujusmodi
 constitues concoctivum.

℞. Syrupi violarum & intybi ana q. s. iij.
 vel ℥ j.

aquarum intybi & lupulorum ana ℥ j. ℞.

misc. vels

℞. Syrupi buglossæ & oxysacchari scilicet
 ana q. s. iij.

cum aquis, &c. Magistralis etiam sic pa-
 ratur.

℞. Aquæ fumarie ℥ vi.

aquæ buglossæ, rosarum intybi ana ℥ iij.

aceti ℥ j.

cum zucharo: fiat syrupus. vels

℞. Quatuor seminum frigidorum communiū

ana ℥ j.

L 3

florum

florum violarum, borraginis, & bugloſſæ,
rosarum, & ſcariolæ ana p. j.

succi borraginis, ſumariæ, & pomorum
grati odoris acetosorum ana ℥ iij.

scolopendræ m. j. ℞.

bulliant ſimul in lib. j.

aquæ ad conſumptionem tertiæ partis, & cum
tribus lib. zuchari: fiat ſyrupus: de quo
accipiat ſingulis diebus manè ſeptena co-
chlearia cum prædictis aquis. Materia
autem concocta, potionem hanc ex-
hibeto.

℞. Confectionis hamech ℥ iij.

caſiæ mundæ ℥ j.

dissolvatur in aqua intybi, & fiat potus;
dulcoreturque cum ſyrupi violarum
℥ j. vel;

℞. Epithymi, folliculorum ſenæ, hordei
mundi, florum violarum, borraginis &
bugloſſi ana ℥ j. ℞.

fiat decoctio: in qua diſſolvatur rhabar-
bari inſuſi in aqua intybi ℥ iij.

caſiæ mundæ ℥ j.

dissolvatur in ſero caprino, & fiat potus. vel:

℞. Confectionis hamech, electuarij de ſucco
rosarum ana ℥ ij. vel iij.

incorporentur, & fiat bolus cum zucharo.

Quod ſi febris nondum diſceſſerit, com-
modis & idoneis medicamentis, ut in
tertiana notha celebriori agendum eſt,
concoquendo & evacuando adhibita
forti

forti & debili medicina, ut confectione aliqua huiusmodi.

℞. Confectionis hamech, electuarij de succo rosarum ana ℥ ij.

quatuor seminum frigidorum mundatorum omnium ana ℥ iij.

incorporentur cum syrupo violarum, & fiat confectio. vel;

℞. Confectionis diasene, castie preparatae cum zucharo ana ℥ j.

rhabarbari electi ℥ ij.

pilorum spicæ G. viij.

misce cum syrupo violarum, & fiat confectionio. Item:

℞. Pulveris diatrium santalorum, trochiscorum rasis, & de rhabarbaro ana ℥ j.

conservæ buglossi ℥ iij.

zuchari insusi in aqua intybi, quantum sufficiat. fiat electuarium in tabulis. Item.

℞. Syrupi buglossæ, intybi, capillorum veneris ana ℥ iij.

aquam lupulorum, & radicum diureticarum ana ℥ iij.

cum zucharo sufficienti fiat syrupus apoze-
matus, de quo ægrotus sumat duabus diebus uncias binas cum duabus tabulis: & si libuerit confectionis partem sumere, sumat. vel ex his pilulis.

℞. Massæ pilularum de rhabarbaro, & Indiarum ana ℥ ℥.

diacridij G. viij.

*cum aqua intybi fermententur pilulæ
num. xij. ad usum singulis vicibus.*

DE TERTIANA continua.

CAP. III.

Tertianæ continuæ dictæ à minori paroxismo inchoari solent, quæ an simplices sint, videndum in primis est. Id autem tertianæ simplicis signis indicatur, atque eodem omnino modo quo simplex tertiana curatur. Quòd si compositam esse cognoveris, quonam modo, aut quo humore componi contingat, continuò est considerandum. nam vel cum bili atra, vel cum pituita componitur. Rursus atra bilis in naturalem & accidentalem dividitur. Accidentalem autem eam dicimus, quæ ex adustione fiat. Utriusque autem materiæ concoquendæ atque evacuandæ formulam superius descripsimus.

Illud tamen cognoscere operæpretium est, hanc continuam tertianam, ut interpolata, graviolem, deteriora etiam efficere symptomata, tam in membris mobilibus, quam in internis; atque in his etiam quæ per directionem cum corde continua sunt; ea autem symptomata hu-

C
hujus
pitis g
te ma
nendu
nimia
delatu
bus,
à nobi
confo
verò
illi sin
quibu
dixim
simpli
mi sin
stione
fronta
Rx. O
cast
san
misce
gere l
Rx. O
cum
lum h
Rx. C
ana
flor
san
conq
auter